

Toen De Biltse bal nog niet rond was

Co Winnips

Ouderen - vooral de heren dan - zullen nog wel herinneringen hebben aan de tijd waarin zij op primitieve wijze het voetbalspel bedreven. Wat mij betreft, ik weet dat we al blij waren als we een tennisbal hadden of de hand (of de voet) konden leggen op de mooi gekleurde kaatsbal van zuslief, die hem later helaas lek of helemaal niet terugkreeg. We voetbalden veelal op klompen en dat was riskant, want in de strijd spleet daar de kap natuurlijk af en dat was een extra belasting voor het gezin. We gingen dus vaak sluipend naar het veldje, waarvandaan voetbalgeruis opklonk.

Hadden we een zeker niveau bereikt - ahum -, dan konden we tegen een naburig straatclubje aantreden voor een heuse wedstrijd. Die club bezat dan zelfs een soort "leren knikker", een "viertje" meen ik, en via een slangetje moest je dan lucht zien te krijgen in de oranje binnenbal. Na keuring van de hardheid van de bal moest het slangetje naar binnen gepropt worden, de buitenbal werd met een leren veter dichtgeregen en de bal kon de lucht in, de strijd om het bruine monster kon beginnen. De witte, de zwart-witte of de oranje bal waren toen nog niet in gebruik of zelfs niet in productie. Tot zover een paar indrukken uit de jaren dertig van deze eeuw.

Dit alles kwam bij mij naar boven toen ik las over Utrechtse voetbalclubs, die kort na het jaar 1900 in Bilthoven een veldje hadden.

Hoe was het toen gesteld met het hoogst belangrijke en onmisbare attribuut, waar alles om draaide: de bal? Wel, de auteur Jan Reeskamp¹ schrijft daarover: "Echte ballen waren iets heel bijzonders. De eerste DOS-bal was van papier met een touw erom, later vervangen door een oude tennisbal en nog later door een oude buitenbal (kosten 25 centen), met een varkensblaas als binnenbal". De spelers werden toen - praktisch gesproken - veroordeeld tot het opblazen met de mond en wie vanwege de toenemende stank onoverkomelijk bezwaar had, kon als de weerga zijn voetbalschoenen naar huis brengen. De naam voetbalschoenen was dan voor de meeste bespelers wat overdreven, want "Vrijwel geen enkele club had voetbalschoenen.

Men droeg hoge schoenen, die ter hoogte van de enkels werden opgevuld met iets stevigs om te voorkomen, dat men harde trappen voelde. Op zekere dag kwam DOS werkelijk prachtig voor de dag met hockeyschoenen. Eén van de spelers had ontdekt, dat er in het venduhuis van Bresser, op het Vredenburg zulke schoenen te koop waren." Dat werd een kleine stormloop, waarbij de vlugsten en meest kapitaalkrachtigen het beste in bezit kregen, met het gevolg, "dat de laatste liefhebber voor de somma van zes dubbeltjes eigenaar werd van twee rechter schoenen, waarvan de ene maat 12 en de andere maat 8 was."

Na de eerder genoemde geurige bal met varkensblaas en het toenemende aantal stakende voetbalboys was het bestuur genoodzaakt naar iets anders om te zien. En waarachtig, men vond een iets beter exemplaar dat evenwel een ander euvel had: het ventiel lekte. Maar er was een oplossing: een handige jongen plakte op de binnenbal het ventiel van een fietsbinnenband, inclusief het metalen pijpje. Het was niet te voorkomen dat het projectiel daardoor een wat ovaler vorm kreeg en de speler die bij het koppen de harde bobbel tegen zijn hoofd voelde, was nog niet gelukkig en kon lang met naweeën lopen. En Van Hanegem maar zeggen dat de bal rond is. Maar die speelde toen kennelijk nog niet bij Feyenoord, want toen die club op bezoek was in Utrecht en een van die spelers hard tegen de bal trapte was daar ook Theo Arendsen van UVV. De laatste trapte behoorlijk, maar in tegengestelde richting tegen dezelfde bal, een harde knal weerklonk en twee vellen antiek leder daalden op het veld neer.

Soortgelijke avonturen gebeurden ook bij de Utrechtse voetbalclub "Vooruit", die omstreeks 1908 een veldje had bij de Jan Steenlaan. Als de club een thuiswedstrijd had konden de spelers een retourtje kopen voor 16 cent, maar dat deden ze niet, ze wandelden liever en gebruikten dit bedrag om snoep te kopen. Ze waren vroeg opgestaan, maar moeheid van de wandeling telde niet: ze moesten meteen goed aanpakken om het veld in orde te maken.

Het militaire exercitie-terrein werd kaal opgeleverd en moest even schoon weer verlaten worden. De doelpalen lagen in een droge sloot en konden gauw gemonteerd worden, maar het trekken van de krijtstrepen was een heel karwei en soms moesten grote waterplassen of kleine Biltse bultjes verwijderd worden. Maar een oude koekepan deed dan wonderen. En als ieder zich dan verkleed had bij Hotel Brands en in tenue lopend de afstand naar het veld had afgelegd kon de krachtmeting pas goed beginnen. Het zou een kniesoor zijn, die zou wijzen op de energievretende bezigheden die vooraf al gepleegd waren.

Een zeer bekende Utrechtse club heette "Voorwaarts", die de bijnaam "Nomadenclub" kreeg omdat hij dan hier, dan daar zijn thuishaven had. Roemrucht waren de feesten die het saamhorigheidsgevoel gingen versterken. Dat het tweejarig bestaan uitvoerig gevierd moest worden is te begrijpen, evenals de wens om na zo'n happening geen heel jaar meer te wachten. De pret werd na een half jaar voortgezet en nog eens en nog eens... De feesten waren zonder vrouwen, maar met een hoge glasrekening. Beroemd was de eretrofee van de club: de Keulse Kruik. Die werd zwaar verdedigd en de auteur vermeldt, dat nog in 1955 ouwe getrouwen de Kruik veilig moesten stellen zoals Chris Huygens van 58 jaar, die tegenover zich o.a. de 64-jarige speler Gerrit Israëls aantrof.

Deze club huurde een veld tegenover Inventum voor een bedrag van f 25,- per jaar of omgerekend 50 cent per keer. Men verhuisde een keer naar Lage Weide, maar dit terrein werd op minder fraaie wijze weggesnoept.

Enkele verplaatsingen volgden en weer was de Jan Steenlaan het toevluchtsoord. Als lokaties voor de verkleedpartijen fungeerden Hotel Brands, Garage de Witte, een schaftlokaal in de buurt en - een stuk verder - Café Spoorzicht. Eenmaal moest de sportmodeshow vanwege een inbraak zelfs gehouden worden in de stationswachtkamer. De sportkleding was gelukkig niet gestolen, want die werd uit voorzorg regelmatig onder de hoede gesteld van de gemoedelijke beheerder van het hulppostkantoortje naast Hotel Brands, dus bij Van Rossum.

Er was nog een Utrechtse voetbalclub die in Bithoven zijn heil zocht: de jongensclub Zwart-Wit uit de Nicolaasstraat. Deze voetbalclub tooide zich later met de naam Already en ging onder die vlag en als KNVB-lid naar de Jan Steenlaan en moest dan f 25,- per jaar afdragen aan Baron van Boetzelaer. Nu had men een nieuwe paskamer ontdekt: het varkenshok van een boerderij in de nabije omgeving. De kleding moest daar wel goed opgeborgen worden, niet om de dieven voor te zijn, maar om de varkens niet te verleiden. Bij de eerste wedstrijd bleek, dat de zwijnen de jeugd en hun ouders in moeilijkheden brachten, want zij hadden danig huisgehouden in de garderobe. Menig kledingstuk was geheel of gedeeltelijk in de magen van het wroetende volkje verdwenen. En daarmee verlaten wij dan het toneel van een stukje voetbalhistorie uit onze omgeving.

¹ Jan Reeskamp, *Zo was Utrecht*. Het dagelijks leven in Utrecht 1900 - 1920. Zaltbommel, 1976.